

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 969

מסכת שבועות י"ט - כ"ה ♦ פרה ה', א' - ה', ו'

בס"ד, כ"ט כסלו תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ תקפו של איסור דרבנן
- ♦ האם העובר על איסור מדרבנן עובר על איסור מן התורה
- ♦ יום כיפור ללא איסור אכילה!

- ♦ הסגת גבול - החלפת שמות החכמים
- ♦ מדוע יש נשים הנוהגות להתפלל תפילת ערבית בליל שבת?
- ♦ הבעל חייב קידוש מדרבנן, האשה - מדאורייתא

דבר העורך

"זלמן, תאמר קטע גמרא"

נרות חנוכה דולקים רק שמונה ימים, אך הם מותרים את חותמם למשך שנה תמימה, על מאבק חסר פשרות של יהודים מאמינים בעלי הכרה כי אלמלא תורה - למה להם חיים. הם נלחמו, זכו בתורה וגם בחיים.

לפני זמן מה קיבלנו מכתב מרגש מבני משפחת בודנר בבני ברק: התבקשנו על ידי סבתנו פ. בודנר, לשלוח אליכם את סיפוריה מתקופת השואה. נשמח אם תפרסמו אותם.

זהו סיפור בעל מסר עצום, על יהודי שבכל שלב בחייו ידע מאין הוא בא ולאן הוא הולך. מהי המטרה וכיצד מגיעים אליה. ובעצם, מדוע להרבות במילים כשהסיפור מדבר בעד עצמו.

אבא, אלכסנדר מטיאש הכהן, הי"ד, בן ארבעים ושתיים היה כאשר הגיע מאושוויץ למחנה הידוע לשמצה, מטהואזן, יחד עם שני בניו, שהיו נערים צעירים, אברהם ז"ל וזלמן. סדר היום במחנה היה

דף יט/א דרב ששת מחליף

הסגת גבול - החלפת שמות החכמים

אמר רבי שמעון בר יוחאי (ספרי דברים פיקא קפ"ח), כי אסור להחליף את "דברי רבי אליעזר בדברי רבי יהושע, ודברי רבי יהושע בדברי רבי אליעזר", שנאמר "לא תסיג גבול רעך" (עיי "עמק הנצי"ב). רשב"י רוצה בזאת להזהיר את תלמידי החכמים שיקפידו לומר דבר בשם אומרו, ולא בשמו של חכם אחר (ספרי דבי רב). אמנם, כמובא בסוגייתנו, כאשר רב ששת היה מצטט את דברי רבי עקיבא ורבי אליעזר במשנתנו, פעמים שהחליף ואמר את דברי רבי עקיבא בשם רבי אליעזר וכן להיפך. אלא, שרש"י מפרש על אתר, שהחלפה זו נעשתה אך ורק בקשר לאמור במשנתנו, אשר בה רבי אליעזר ורבי עקיבא לומדים הלכה זהה משני מקורות שונים. ומאחר שבפועל אין הם חולקים בהלכה למעשה, לא חשש רב ששת להחליף את שמותיהם.

לדעת הנצי"ב (שם) האיסור להחלפת שמות החכמים נובע גם מהחשש, שמא כאשר הדורות הבאים אחריהם יבקשו לתהות אחר דעתו של חכם זה או אחר בנושא שלא פורש על ידו, הם יבקשו להסיק זאת מדבריו בנושא אחר. לפיכך, לדבריו, עדיין יש להבין היאך החליף רב ששת את מקורות הדרשות של רבי עקיבא ושל רבי אליעזר, על אף שמסקנותיהם היו זהות, אחר שמאופן הדרשות ניתן ללמוד על התייחסותם לנידונים הלכתיים אחרים.

בהקשר לכך מציינים המפרשים את דברי התלמוד הירושלמי (שבת פ"א הל' ב'), כי מקובל שלא להסתמך על מקורות של שמועות שנמסרו מפי רב ששת, משום שהוא היה סגי נהור, ופעמים שמע דבר הלכה ולא ידע ממי שמעה. ממילא, לא נגרמה כל תקלה על ידי החלפת שמות התנאים על ידו ("מקור החסד" על ספר חסידים, אות תקפ"ו).

לעילוי נשמת

מרת **שושנה זילברשטיין** ע"ה

ב"ר משה יהודה יבדלחט"א נלב"ע ביום כ"ט בכסלו תשס"ד

תנצב"ה

נר ה' נשמת אדם

זעילוי נשמת

מרת **יוכבד פינקלשטיין** ע"ה

ב"ר ישראל משה ז"ל נלב"ע ד' בטבת תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו - גבעתיים

זעילוי נשמת

מרת **מרים ברכה רוזנצוויג** ע"ה

ב"ר מאיר יהושע ז"ל

נלב"ע כ"ט בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **רייזל גולדשטיין** ע"ה

ב"ר בן ציון אליעזר ז"ל

נלב"ע ב' טבת תשמ"ו

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **משה הלוי יעקבסון** ז"ל ב"ר משה יהודה ז"ל

נלב"ע א' בטבת תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

דף כ/ב נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה

מדוע יש נשים הנוהגות להתפלל תפילת ערבית בליל שבת?

כידוע, נשים אינן חייבות בתפילת ערבית, מאחר שהיא תפילת רשות, אשר בני ישראל קיבלו אותה על עצמם, אך לא בנות ישראל ("משנה ברורה" סי' קס"ד). אולם, יש נשים הנוהגות להתפלל תפילת ערבית בליל שבת. במאמר הבא נעמוד על פשרו של מנהג זה, המבוסס על שני כללים הלכתיים: א. "כל ישראל ערבים זה לזה". ב. חובת הקידוש על היין, מן התורה או מדרבנן.

שומע כעונה: מנהג ישראל הוא, שראש המשפחה מקדש על היין בליל שבת, ושאר בני הבית יוצאים ידי חובתם בקידוש זה. כאשר המקדש עדיין לא יצא ידי חובת מצווה זו, אזי, שומעו יוצאים ידי חובת הקידוש מדין "שומע כעונה". כלומר, השומע נחשב כמי שאומר בעצמו את ברכת הקידוש, ובכך יצא ידי חובה.

אלא, שפעמים המקדש עצמו אינו מקיים מצווה בברכה זו, משום שהוא כבר קידש קודם לכן ויצא ידי חובת הקידוש. בשלב זה אנו משתמשים בכלל "כל ישראל ערבים זה לזה", הקובע, כי כל יהודי ערב לקיום המצוות של חברו. מעתה, כפי שערב לחוב מסויים פורע את חובו של הלווה, כך גם הערב למצוותו של חברו, רשאי לברך עבורו ולהוציא ידי חובה.

מצוות עשה מן התורה לקדש את יום השבת, שנאמר (שמות כ/ח) "זכור את יום השבת לקדשו". בסוגייתנו מבואר, כי מצווה זו חלה גם על הנשים, אף על פי שהן פטורות מכל מצוות עשה שהזמן גרמא [מצווה שחובה מותנה במועד מסויים, כגון, לולב - תקיעת שופר ועוד], מאחר ש"זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו, וכל החייב בשמירת השבת, חייב בזכירתה על ידי קידוש. ומאחר שהנשים חייבות בשמירת השבת, שהרי הן חייבות בכל מצוות לא תעשה, הן חייבות גם בקידושה.

קידוש על יין, מן התורה או מדרבנן: אלא, שנחלקו הראשונים אם מן התורה מצוות הקידוש נאמרה על היין. לדעת הרמב"ם (הל' שבת פרק כ"ט הל' ו'), מן התורה די בקידוש השבת על ידי אמירת דברים בשיבחה, וחכמים הם שתקנו לקדש אותה על היין. לעומת זאת, לדעת רש"י (ברכות כ/ב ד"ה "קידוש"), ציווי התורה כולל בתוכו את החיוב לקדש על היין, ואילו בעלי התוספות (בסוגייתנו ד"ה "נשים") הסתפקו בדבר.

הבעל חייב קידוש מדרבנן, האשה - מדאורייתא: והנה, ראש המשפחה, אשר שב לביתו לאחר תפילת ליל שבת בבית הכנסת, כבר שבח את השבת באמירת "ויכולו", וממילא, לדעת הרמב"ם, כבר יצא ידי חובת קידוש היום מן התורה, כי מן התורה אין חובה לקדש את השבת על היין. ואילו האשה, עדיין חייבת בקידוש מן התורה, שהרי היא לא התפללה ערבית של ליל שבת. במקרה זה, הבעל אינו יכול להוציא את אשתו ידי חובת קידוש, מדין "שומע כעונה", משום שהבעל חייב בקידוש על היין מדרבנן, ואילו היא חייבת בקידוש מדאורייתא.

"כל ישראל ערבים", האומנם כל? אלא, שלכאורה, יכולה האשה לצאת ידי חובת הקידוש משום ש"כל ישראל ערבים זה לזה", ובעלה הלא ערב לכך שהיא תקיים מצוות קידוש, ואין הוא גרוע מאדם שכבר קידש הרשאי לקדש פעם נוספת עבור חברו. אולם, בעל ה"דגול מרובה" (סי' רע"א) מפסק במוסכמה, הנראית לנו ברורה, כי הערבות ההדדית לעניין המצוות כוללת בתוכה גברים ונשים גם יחד. יתכן, הוא כותב, שלדעת חלק מן הראשונים, אין הגברים ערבים לקיום מצוות הנשים [הוא מוכיח מהרא"ש (ברכות פ"ג) שאשה אינה עריבה לרעותה, ולפיכך הוא מסתפק בדין ערבות בין גברים לנשים]. אין, איפוא, אשה זו יכולה לצאת ידי מצוות הקידוש בליל שבת בשמיעתו מבעלה, אלא עליה לקדש בעצמה!

לפיכך, נהגו אותן נשים להתפלל תפילת ערבית של ליל שבת, ובכך הן יוצאות ידי חובת קידוש מן התורה, וממילא, חיובן זהה לזה של בעליהן, ואזי הן יוצאות ידי חובת הקידוש מדין "שומע כעונה"...

אמנם, גם לפי שיטה זו, די בכך שהאשה תאמר "ויכולו" לפני הקידוש, או אף "גוט שאעבס" ואין היא חייבת להתפלל תפילת מעריב. מכל מקום, חידושו זה של ה"דגול מרובה" אינו מוסכם כלל ועיקר על דעת שאר הפוסקים, אשר לדעתם, הכלל "כל ישראל ערבים זה לזה" מקיף גברים ונשים גם יחד [עיי' ברעק"א (בהגהותיו על ה"שולחן ערוך" סי' רע"א ובשו"ת סי' ז), שאין כוונת הרא"ש לומר שאין דין ערבות בין אשה לרעותה, וכן נקט ה"משנה ברורה", שם סי' ק ה: אמנם, יעויי' ב"ביאור הלכה" סי' תרפ"ט ד"ה "ונשים", שהשאר דין זה בספק. ועיי' "שמירת שבת כהלכתה" פ' נ"א סעי' ט"ז].

דף כ/ב מושבע מהר סיני הוא... במפרש חצי שיעור...

תקפו של איסור דרבנן

כלל גדול בדיני שבועות מבואר בסוגייתנו - כל אדם מושבע מהר סיני לקיים את הכתוב בתורה. לפיכך, אם אדם נשבע שלא יקיים מצווה מסוימת, אין תוקף לשבועתו. ואף אם נשבע לקיים את מצוות התורה, אין שבועתו חלה עליו, מאחר שאין בה כל צורך. אולם, אם הוא נשבע שלא יקיים מצווה מדרבנן, שבועתו חלה, וכן נפסק להלכה (טור י"ד סי' רל"ט). טרם נרחיב בביאור הדברים, נתייחס לפסק הלכה מעניין שנמסר בשם רש"י לגבי "תקנות הקהל" ונפסק להלכה ("שולחן ערוך" י"ד סי' רכ"ח סעי' ל"ג). "תקנות הקהל" הן תקנות הלכתיות וגדרים הלכתיים אשר תוקנו על ידי ראשי הקהל, כדי לגדור פרצות ולשמר את קיום התורה. רש"י פסק, כי כפי שהנשבע שלא לקיים מצווה מן התורה אין

מאוד קשה, ועיקר העבודה שנכפתה עליהם היתה כריה במכרות.

כשפגשתי את אחיי לאחר סיום המלחמה, לא היה פשוט לפתוח את סגור ליבם... אך די היה במעט שסיפרו על מנת שאוכל להנציח את דמותו של אבי.

לילדים קשה לחזות בסבל אביהם, אך לאב קשה שבעתיים לראות את בנו מתייסרים.

דבר זה דרש הקרבה רבה מצידו. פרוסת לחם דלוחה שקיבל - בצע לשניים, וכשנשאל מדוע אינו אוכל, השיב כי אינו רעב.

באחת מן הארוחות הדלות, מצאו הבנים בשר במרק והיססו לאכול מחשש שהוא טרף. אבא הכריח אותם לאכול בטענה שזהו פיקוח נפש.

עם כל הייסורים וקשיי היום-יום השתדל להמשיך ללמד ולחנכם ברוח התורה.

אחת שאל מהם: ילדים! אתם יודעים מהי הסיבה לקיומו של יהודי בעולם? והסביר: יהודי בא לעולם רק למען מטרה אחת - מסירת התורה לבניו. וכך מדור לדור, כיוון שלעולם אין לא קיום בלא התורה. **והמשיך:** אם לא תלכו בדרך התורה, אזי לא מילאתי את יעודי. ואז, מדוע עלי לסבול את הייסורים הקשים הללו?

אחרי זמן נקרעו נעליו של הבן הצעיר. אבא נתן לו את נעליו שלו, ויצא לעבודה בשלג הכבד ברגליים יחפות. מובן שבתנאים אלו לא ניתן להחזיק מעמד. אבא חלה.

מספר אחי, שבבוקר שבו חלה אבא, נשא אותו אחי הגדול על כתפיו, למקום שהיה מכונה "מרפאה" (בו לא שרדו רבים...). בדרך פנה אליו אבא ואמר: "זלמן, זוג א שטיקעל גמורא" - תגיד קטע גמרא. **יום** יום, לאחר העבודה, הלכו הבנים לראות מה מצבו של אבא. הליכה שהיתה כרוכה בסיכון גבוה, כי היה עליהם לעבור את שומרי האסאס הקפדניים. פעם נתפס זלמן וקיבל 25 מלקות על גבו. על אף כל הקושי, המשיכו לסכן עצמם.

באחת הפעמים שהצליחו להגיע אל אבא, מצאו אותו חלש ותשוש מאד. בשארית כוחותיו אמר להם: "קינדלרעלך! איך גאי שוין! - ילדים! אני הולך! אתם תישארו בחיים.

מילותיו האחרונות היו: "בלייבך איידן. תאמר נישט - בסר קומט מיט מיר! איך וויל מיך נישט שיימן אוף די אנדרה וולד" - הישארו יהודים! אם לא - תבואו איתי! איני רוצה להתבייש בכם בעולם הבא!

מצד אחד נלחם והקריב עצמו כדי שישארו בחיים. מצד שני, אם לא ילכו בדרך התורה, היה מוכן להקריבם...

איזה קידוש ד'! זכותו תעמוד לנו!

שני הבנים הקימו משפחות, שהיום הם כבר שבט. כולם, ללא יוצא מן הכלל, יראי שמים, תלמידי חכמים ששמש הולך לפניהם, מממשים את צוואתו של אבא וגורמים לו נחת רוח, ואינו צריך להתבייש בהם בעולם הבא.

בשולי מכתבה הוסיפה מרת בודנר שתח"י סיפור נוסף מימי השואה, על אחיה הצעיר:

בחור ששרד את התופת הנוראה, מסר לי את העדות המצמררת על אחי הצעיר, שהיה עמו באגף הצעירים.

משה אליהו היה בסך הכל בן ארבע עשרה כשהופרד ממשפחתו בהגיעו לאושוויץ.

מספר אותו הבחור, שמידי פעם נערכה סלקציה, והצעירים שלא התאימו לעבודה נשלחו לשריפה.

הסלקציות נערכו כך, שהיו מסמנים על הקיר גובה מסוים, ומי שהגיע אליו נשלח לעבודה. הצעירים שלא הצליחו להגיע לגובה הדרוש - נשלחו לקרמטוריום.

הילדים הנמוכים הכניסו אבנים לנעליהם, או נעמדו על משהו כדי להגיע לגובה המסומן.

משה אליהו, ניצל כשעמד בהחבא על צלחת פח הפוכה.

אחרי זמן, נערכה סלקציה נוספת (ביום כיפור), וחיל האסאס שם לב לתרמית, ושלח אותו לצד הנמוכים.

הילד שידע שגורלו נחרץ, צעק לעבר חבריו הגבוהים: "תגידו לאחיי שיגידו קדיש אחריי!".

ילד בן 14 צועק: "תגידו קדיש אחריי!".
ה' יקום דמו!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

שבועתו חלה, כך הנשבע שלא לקיים את תקנות הקהל אין שבועתו חלה. שהרי התורה מצווה בפסוק (דברים כז/כז) "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת", לקיים תקנות שנועדו לשמר את קיום התורה, והנשבע שלא לקיימן, שבועתו נוגדת את ציווי התורה.

תקנת הקהל חמורה יותר מתקנת חכמים? הגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א, שם) תמה על פסק הלכה זה. וכי תקנות הקהל חמורות מתקנות חז"ל, אשר הנשבע שלא לקיימן שבועתו קיימת? (ועיי"ש בביאור הגר"א מש"כ בדרך "אפשר") במאמר הבא ניווכח כיצד ראשי הישיבות מיישבים את הדברים באופן נפלא.

האם העובר על איסור מדרבנן עובר על איסור מן התורה: כידוע, קיימת מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן לגבי מצוות ואיסורים מדרבנן. לדעת הרמב"ם (ספר המצוות שורש ראשון), העובר על איסור מדרבנן, עובר על איסור מן התורה! שכן, ציוותנו התורה (דברים יז/יא) "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". אולם, לדעת הרמב"ן (השגות שם) לא עבר אדם זה על איסור מן התורה, כי אם על איסור מדרבנן [אי"ה, במסכת הוריות ד/א נבאר בהרחבה מחלוקת זו].

גדולים ורבים עוסקים בשיטתו של הרמב"ם, בהם התשב"ץ (בחיבורו "זוהר הרקיע" על אזהרות ר"ש אבן גבירול), שהציב לפתחו של הרמב"ם קושיה איתנה. כיצד יפרש הרמב"ם את סוגייתנו, בה מבואר כי הנשבע שלא לקיים מצווה מדרבנן **שבועתו חלה**. הלא לדעתו כל מצווה מדרבנן היא מצווה מן התורה?! - "לא תסור" ("מגילת אסתר" על ספר המצוות שורש א').

שני מרכיבים באיסור מדרבנן: הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל ("שערי יושר" שער א' פ"ז), סולל דרך מבריקה המאירה לעינינו את דעתו של הרמב"ם במלוא הדר גאונו. לכשנתבונן באדם האוכל מאכל האסור מדרבנן נבחין, כי מעשה האיסור מורכב משני מרכיבים. **א.** אכילת מאכל אסור. **ב.** אי ציות לדברי חכמים. כלומר, פעולת האכילה של המאכל האסור אינה אסורה אלא מדרבנן. אולם, אי הציות לציוויים, הוא איסור מדאורייתא.

מעתה, חילוק ברור ניצב ועומד בין איסור מן התורה, לאיסור מדרבנן. השבועה אשר נשבענו לציות לחוקי התורה, כללה בתוכה את האיסורים הפרטניים שהטילה התורה על כל המאכלים ואת כל שאר האיסורים, אך היא לא כוללת את האיסורים שהטילו רבנן לאחר מכן, שהרי בשעת השבועה לא היו איסורים אלו תקפים. לפיכך, גם לפי הרמב"ם, הנשבע שלא יקיים מצווה מדרבנן, שבועתו חלה.

נשוב כעת להערתו החריפה של הגאון מוילנא זצ"ל, בדבר העדפת תקנות הקהל על פני תקנות חז"ל. לא יתכן, תמה הגר"א, שהנשבע לעבור על תקנת חז"ל שבועתו חלה, והנשבע לעבור על תקנות הקהל, שבועתו אינה חלה. אף קושיה זו מתרככת ומתבהרת מאליה לאור האמור לעיל, כותב הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל. שכן, יש להבדיל בין אדם הנשבע שיאכל מאכל שנאסר על ידי חכמים, לאדם הנשבע שאין הוא מוכן לקבל את מרות החכמים. שהנה, המאכל עצמו אינו אסור אלא מדרבנן ואינו נכלל בשבועה אשר נשבענו לקיים את התורה. אך ציווי התורה לציות לחכמי ישראל, נכלל בשבועתנו לקיים את דברי התורה, וממילא שבועתו אינה חלה.

בהתאם לכך, ברור החילוק הנוקב בין המקרה שעליו נסוב פסקו של רש"י לסוגייתנו. סוגייתנו עוסקת באדם שנשבע לעבור על איסור מדרבנן, - שבועתו חלה, כי על איסור זה אין הוא מושבע ועומד מהר סיני. לעומת זאת, רש"י התייחס לאדם שנשבע "שלא ליכנס בתקנת הקהל", כלומר, הוא אינו מקבל עליו את מרותם של מתקני התקנות - זוהי שבועה הנוגדת את הפסוק אשר עליו הוא נשבע בהר סיני - "ארור אשר לא יקים" ("קובץ הערות" סי' ט"ז אות ט', ועיי"ש שמבאר ע"פ דברי הגר"ח מברסק זצ"ל שגם הרמב"ן מודה לכך שעיקר החיוב לשמוע בקול חכמים הוא מדאורייתא, והדבר מבואר ברמב"ן עה"ת, ועיי"ש שמבאר את מחלוקת הרמב"ן והרמב"ם, ועכ"פ הדברים הנ"ל כתב שם לדעת הרמב"ן).

דף כד/א האוכל נבילה ביוה"כ פטור

יום כיפור ללא איסור אכילה!

היה זה בערב יום כיפור. יהודים רבים לקו במחלת הכולירע אשר הפילה חללים ברחבי העיר, ובהתקרב היום הקדוש העיקה על יהודי העיר המחשבה, שרוב הקהל יאלץ לעבור על איסור התורה ולאכול ביום כיפור. אף ההצעה לאכול "חצי שיעור" בלבד [פחות מכתובת מאכל ופחות מרביעיית משקה] מידי פעם, לא העלתה ארוכה לצערם, משום שאמנם אין נענשים על אכילת "חצי שיעור", אך גם אכילת כמות כזו אסורה מן התורה. האם יש דרך הלכתית להפחית את האיסורים שעליהם ייאלצו לעבור יהודים אלו? בשם הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל, מוסרים עצה הלכתית, אשר לגודל חריפותה היא רווחת עד לימינו אלה בבתי המדרש.

השבועה המדהימה: "בערב יום כיפור", אמר הגאון, "יש לפרסם כרוז שלפיו, טרם כניסת יום הכיפורים על כל יהודי חולה להשבע כי החל מרגע זה ועד צאתו של היום הקדוש הוא לא יאכל כ"שיעור". עתה, אחר שנשבע שלא יאכל "שיעור" ביום הכיפורים, ייקל עליו לאכול ביום הכיפורים... מוזר? להלן ניווכח עד כמה פשוט רעיונו הגאוני.

אין איסור חל על איסור: נפתח בסוגייתנו, בה מבואר כפי שכתב הרמב"ם (הל איסורי ביאה פרק י"ז הל' ח): "כלל גדול בכל איסורים שבתורה, שאין איסור חל על איסור...". כלומר, כאשר חפץ מסוים, כגון מאכל,

ללמוד משנה

מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **חינם** *3764

פרויקט ברזן | פירוש ברזן | גודל קומפקטי | עיצוב מופאר ואותיות | מתאים לכל | בני חודשי | ונח להבה | כמיוחד | מאירות עיניים | זמן ועת | עד הבית

שייווק והפצה | יפה נוף

לעילוי נשמת

אבי מורי **צבי שנטר** ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ביום כ"ח בכסלו תשס"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנו ידידנו

ה"ר אריה ישראל וסימה שנטר שיחי- חיפה

אסור, ונוצרו תנאים חדשים אשר בעטיים יש להחיל איסור נוסף על מאכל זה, הדומה לאיסור הקיים עליו זה מכבר, אין האיסור השני חל עליו, משום ש"אין איסור חל על איסור" [ביתר פירוט: להלכה, אם האיסור הנוסף הוא "איסור מוסיף" או "איסור כולל", איסור חל על איסור. "איסור מוסיף" - אם האיסור השני מוסיף איסורים על חפץ זה, כגון, שהאיסור הראשון אסרו באכילה בלבד, והאיסור השני גם גורם לו להאסר בהנאה. "איסור כולל" - אם האיסור האחרון כולל בתוכו מאכלים נוספים, שעד עתה היו מותרים, מתוך שהאיסור חל עליהם, הוא חל גם על החפץ האסור].

חצי שיעור אסור מן התורה: כאמור לעיל, נפסק להלכה (רמב"ם הל' מאכלות אסורות פרק י"ד הל' ב' ועוד), כי גם חצי שיעור אסור מן התורה, כדעת רבי יוחנן (יומא עד/א), משום שחצי השיעור "חצי לאיצטרופי". בפירוש סברה זו נחלקו רבותינו [במסכת חולין נרחיב בעניין זה בע"ה], ולדעת הריב"ש (שו"ת סי' רפ"ח), הצ"ח (פסחים מז/א) ופוסקים נוספים, כוונת הגמרא היא, שהתורה גם אסרה "חצי שיעור", משום ש"חצי שיעור" זה ראוי להצטרף ל"חצי שיעור" אחר ולהרכיב איסור שלם של "שיעור". אמור מעתה, התורה אסרה אכילת "חצי שיעור", אך ורק כאשר הוא ראוי להוות נדבך להרכבת איסור של "שיעור" שלם [לפיכך, האוכל "חצי שיעור" רגע קט לפני צאת יום הכיפורים, אינו עובר על איסור "חצי שיעור", משום שבפועל לא ניתן לעבור עם "חצי שיעור" זה על איסור "שיעור", שהרי אותו אדם לא יספיק לאכול "חצי שיעור" נוסף לפני צאת היום הקדוש].

ומכאן, לרעיונו של הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל. "השבועו", אמר, "כי לא תאכלו שיעור שלם [וכן שלא תעשו את כל המלאכות והאיסורים האחרים של יום כיפור], החל מדקה אחת לפני כניסת יום הכיפורים ועד צאתו. שבועה זו תגרום לכך שתהיו אסורים לאכול ביום הכיפורים עקב שבועתכם, וממילא, איסור התורה לאכול ביום כיפור כלל לא יחול עליכם, שהרי "אין איסור חל על איסור" [מאחר שהם אסרו את עצמם גם מכל האיסורים, אין יום כיפור נחשב "איסור מוסיף", שהרי אין הוא אוסר עליהם דבר מה שהיה מותר להם עד עתה].

"מעתה", המשיך רבי ישראל, "כאשר תאכלו חצי שיעור ביום כיפור, לא תעברו על כל איסור מן התורה. שהנה, האיסורים מהם אתם חוששים כעת הם איסור האכילה ביום כיפור ואיסור האכילה מחמת השבועה. ובכן, מחמת שבועתכם אין לכם לחשוש, כי נשבעתם שלא תאכלו שיעור שלם, אך לא נשבעתם שלא לאכול חצי שיעור ("משנה למלך" הל' שבועות פ"ד). ואם הלמדנים שבכם ישאלו מדוע לא יחול איסור האכילה ביום הכיפורים על אכילת "חצי שיעור", היינו: במקום שבו לא חל איסור השבועה - אכילת חצי שיעור - יחול איסור יום הכיפורים, שהרי במקרה זה אין איסור חל על איסור? אף לכך אין לחשוש. שכן, איסור "חצי שיעור" אינו איסור עצמי, והוא חל אך ורק כאשר הוא יכול להרכיב את איסור ה"שיעור" השלם. במקרה שלפניכם, יום הכיפורים כלל אינו אוסר עליכם לאכול שיעור שלם..." (עיי' שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ל"א, ועיי"ש מה שפקפק בזה).

צעילוי נשמת

מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה
בת הר"ר שכנא דוד ז"ל
נלב"ע כ"ח בכסלו תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידינו
הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אדלר** ז"ל
ב"ר חיים טוביה ע"ל נלב"ע א' בטבת תשנ"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו

ר' **יעקב מייז** ז"ל
ב"ר שלום נלב"ע א' בטבת תשס"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **בריינדל רייזל זקון**
BARBARA ZAKON ע"ה
בת ר' נחמן ז"ל נלב"ע א' בטבת תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י משפחת זקון שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

